

[מדת הגדיבות הללו כל המשוררים שבעתים ובפרט בארצות המזרח • וכן ישים
 ר"י אלהריוי (בתחכמוני שער י"ט) בפי אחד המשוררים הטור הזה:
 וכל מדה ואם תהיה חמודה הלא מהנדרבה היא גנובה] (18)
 גדולים מעשי משכיל ומדבריו וחקות חק
 ומשכילים עלי ארץ ככוכבים עלי שחק

- (15) והשיר הקטן מתחיל: בעת לא יעזור וגו' אשר נתתי במהברתי הנזכרת (דף ל"ב)
 נמצא בבן המלך והנזיר שער י"ז •
 (16) החכם הזה היה תלמיד ר' יום טוב אשבילי וחבר ספרו בשנת צ' לאלף השישי בעיר
 הוניין • (הספר הזה נמצא ביד חכם אחר אשר לא מבני ישראל הוא) •
 (17) ביד החכם אשר לא מבני ישראל אשר הזכרתי בהערה הקודמות • עיין ג"כ הערה י"ג •
 (18) ובמסרי הפילוסופים (שער ב' פרק כ"א): "אין לך מהונך אלא מה שתוציא
 בחיך" (כלומר מה שהאדם הוציא בחייו הוא היה לו להנאתו, ומה שישאיר אחריו

הוא ליורשיו ואין לו הנאה ממנו) • והמאמר הזה נמצא ג"כ במשלי חכמים (הנדפס בדרך טובים • סימן קל"ג) ושם יחסר מלת "בחייך" וחסר עיקר הענין • והגה ענין המאמר הזה הוא על דרך כלל, כי הכסף אשר הוציא האדם אין שום בריה יכול אח"כ להוציאו ממנו • ובסגנון הזה במבחר פנינים (שער המלך) "הרע שבממון אשר לא יוציאו ממנו" • אכן על דרך פרט על נתינת צדקה, נמצא מעשה יפה מיוחד על אדני המוסר בעומר השכחה (דף י"ד ע"ב) אשר אתן לפני הקורא • וז"ל :

והגידו ז"ל שהיה נגיד בטולטילא נגיד חסיד ידוע בכעל צדקה ומחזיק ידי בעלי תורה ובנה כמה מדרשים והיה קרוב למלך והלשינוהו שרי המלך לקנאתם אותו שהיה עשיר מופלג עד שקראו המלך וצוה לו שיכתוב לו כל ממונו מקרקעי ואגב כן מטלטלי הן מעות בפנקס והיה לו פנקס כתוב בו כל מה שהתנדב ונתן מהצדקות והציל אותו ונתנו למלך ואמר למלך הנני קיימתי דברך ומצוותיך אדוני המלך וכל מה שהוא הנה הוא כתוב בפנקס • כשידע המלך מה שיש בפנקס תמה עליו חמיה בכעס ואמר לו המלך הנגלה מממונך כפלי כפלים מזה חוץ מהנסתר והשיבו הנגיד היהודי אין שלי וכרשתי אלא מה שהוא כתוב בפנקס זה והשאר אינה שלי כי השאר אין לי רשות להצילו מידך אם תרצה ליטלו או מחר אמות ויטלו זולתי אמנם הכתוב בפנקסי אין לשום בריה כח ליטלו הן בחיים הן במות, ונצל בדברים אלו • עכ"ל •

והנה ר' עזריה פיגר ז"ל בספרו הנודע בינה לעתים (עת משפט דרוש ה') ירמו על המעשה הזה באמרו ז"ל — וכמו שזכר בעל **חובות הלכות** מהמלך ששאל לעשיר כמה ממונו וג' — **[ולא ידעתי כעת איה מקומו]** • והנה המשל הזה, אשר יעיד על הבדל בין העושר המדומה ובין העושר האמתי, יש לו דמיון בעינו עם משל אחר, אשר יעיד על הבדל בין הזמן אשר נשתמש בו לצורך אמתי ובין הזמן אשר נשתמש בו נמשל ככהמות רק לצורך הגוף • והמשל הזה נמצא ב**בן המלך והנזיר** (שער כ') ז"ל — ואמר לו [בן המלך אל הנזיר] הנני משביעך — — — "שתודיעני כמה ימי שני חייך — — — אמר הנזיר הנני מודיעך נאמנה כי מספר ימי שני חיי **שתי עשרה שנה** • ויהמה מאד לקולו — — — ויאמר בן המלך איך יתכן שתהיה בן י"ב שנה ואני רואה בך אותות שיבה וזקנה • אמר הנזיר אולם מן המולד דע כי עברו כמה שנים אך אתה שאלחני על החיים ואין חיים אלא בידיעת הכוונת ובאמונה ולא השגתי דרך האמונה אלא משתים עשרה שנה והנה קודם זה הייתי כמת ואיני מונה אותן הימים מימי חיי כי החיים ההם מות וג' • והמשל הזה נזכר במאירי על משלי סוף פרשה ד' •

דף ל"ט, הערה. וידידי החכם ר' אליעזר ראזענטהאל נ' בעיר הגובר העירני כי המעשה הזה אשר יזכיר בעל עומד השכחה נמצא ג"כ בספר מעיל צדקה, וז"ל בכתבו: ובספר מעיל צדקה (והוא חיבור מדבר בצדקה מכל אשר יבתנ"ך ותלמוד ומדרשים וכו' מבעל המחבר ספר שבט מוסר, אומיר, חג"ל) מביא בדף ט"ז ע"ג סי' תמ"ט בשם ספר המוסר (ואינו ס' המוסר מר"י כלץ, מנטובה ש"ך): שר אחד שאלו המלך כמה ממון יש לך ואמר בחיי ראש המלך אין לי אלא אלף וכך זהובים וכעס המלך ואמר באמת אתה חייב מיתה שנשבעת לשקר בחיי המלך שהרי מפורסם שיש לך יותר מחמשת אלפים כפולות של זהב, והשיב לו זה אינו שלי שאעזוב לאחרים חילי זמה שהוא שלי באמת אינו אלא אלף וכך זהובים שנתתי לצדקה, והודה לו המלך. עכ"ל.